Wat je zoekt, zoekt jou

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 1 24-10-2022 12:32

KADER ABDOLAH

WAT JE ZOEKT ZOEKT JOU

EEN MYSTIEKE REIS DOOR HET LEVEN VAN DE PERZISCHE DICHTER RUMI

2022 Prometheus Amsterdam

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 3 24-10-2022 12:32

© 2022 Kader Abdolah
Omslagontwerp Suzan Beijer
Omslagbeeld The British Library Board/Scala Images
Foto auteur jeromedelint.com
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5192 8

Opgedragen aan het huis waar ik vandaan kom

Hoewel de verhalen en de gebeurtenissen in dit boek gebaseerd zijn op historische feiten, mag alles volgens de wetten van de literatuur gelezen worden.

Kader Abdolah

Rumi

Rumi was een dichter, denker en mysticus van Perzische komaf. Hij is de beroemdste van zijn soort en is nog altijd de beste aller tijden, want het leven brengt zulke parels slechts eenmaal voort.

Zijn gedichten zijn in vele talen vertaald; een vertaling van een collectie van zijn poëzie staat al jaren in de top tien van best gelezen literatuur van Amerika.

Ook veel artiesten houden van Rumi's werk. Zo heeft Madonna een paar van zijn gedichten gezongen, en heeft Brad Pitt een van zijn gedichten op zijn arm getatoeëerd: 'There exists a field, beyond all notions of right and wrong. I will meet you there.'

Rumi is het pseudoniem van Molana Djalal Eddin Mohammad Balchie. Hij is in 1207 in Balch (het huidige Afghanistan) geboren en in 1273 in Konya (het huidige Turkije) gestorven.

Rumi was een jonge telg van een indrukwekkende oude stam. Zijn vader was een mystieke leider en via diens familie behoorde Rumi tot een ras van vertellers, dichters, denkers en mystici die tot Abu Bakr, de eerste kalief van het Islamitische Rijk, reikte. Van moederskant behoorde Rumi tot de belangrijkste koningen van de Kharazmiden-dynastie.

Toen Dzjengis Khan het oude Perzië binnenviel, pakte de vader van Rumi de hand van zijn zoon en vluchtte met hem weg. Hij voelde dat zijn zoon een ongeëvenaarde parel was die het leven in zijn handen had gelegd. De jongen moest gespaard worden.

Deze vlucht maakte grote indruk op de jonge Rumi, en had tot gevolg dat hij later een dichter werd die de pijn, het verdriet, het verlangen en het gemis van de mensheid als geen ander zou uiten in zijn duizenden verzen.

Toen Rumi vierentwintig jaar oud was, stierf zijn vader. De volgers en aanhang van zijn vader verkozen hem tot zijn opvolger. In die tijd werd Rumi gezien als een 'gewone' godsdienstige dichter, iemand die

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 9 24-10-2022 12:32

(nog) geen opmerkelijke bevlogenheid bezat. Maar op een dag ontmoette Rumi in de bazaar van Konya een man die een grote omwenteling in zijn geest, in zijn taal en in zijn poëzie veroorzaakte.

De Perzen zijn altijd jaloers geweest op het indrukwekkende proza van de Koran van de Arabieren, maar heimelijk fluisteren ze dat de gedichten van Rumi wel tien keer beter zijn.

In zijn poëzie presenteert Rumi de mens voor alles wat hij is.

Wie van lezen houdt, wie over het bestaan nadenkt, moet Rumi leren kennen.

Daarom dit boek.

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 10 24-10-2022 12:32

Inleiding

Op zoek naar het eerste licht

Lezer!

In mijn ouderlijk huis groeide ik op met de poëzie van Rumi. Ik kende tientallen van zijn gedichten uit mijn hoofd, maar ik stond er nooit bij stil wie de persoon 'Rumi' was, ik vroeg me nooit af hoe hij een van de grootste dichters en denkers van het Oosten is geworden.

Wie was Rumi? Die vraag ben ik mezelf de afgelopen jaren steeds vaker gaan stellen.

Ik begon mijn zoektocht en was benieuwd wat ik zou vinden en wat ik daarvan kon maken. Een paar weken lang stortte ik me op een stapel boeken. Het bleek een onbegonnen werk, ik werd er een beetje bang van; er waren al zó veel boeken over Rumi geschreven, wat kon ik daar nog aan toevoegen?

Toen schoot opeens mijn eigen persoonlijke levensloop me te hulp. Een levensloop die gekenmerkt was door de vlucht. Door deze nieuwe blik kon ik een Rumi zien die anderen niet gezien hadden: een Rumi die op de vlucht was.

Nu zag ik ook duidelijk de essentiële invloed daarvan op zijn persoon en op zijn werk.

Dat werd mijn beginpunt: ik ging Rumi volgen vanaf het moment dat hij samen met zijn vader van de ene op de andere dag moest wegvluchten voor de terreur van de Mongolen. En ik volgde hem overal, terwijl hij onderweg de denkers van zijn tijd ontmoette en geleidelijk aan de wereld van zijn tijd leerde kennen. Dankzij al deze ervaringen werd hij wie hij moest worden.

Elke nacht ging ik naar bed met mijn hoofd al bij de vroege morgen, wanneer ik weer zou opstaan om hem op zijn pad te volgen. Zo is dit boek ontstaan, zo neem ik de lezer mee naar zo'n achthonderd jaar geleden, toen Dzjengis Khan met ongekend geweld de wereld probeerde te veroveren.

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 13 24-10-2022 12:32

Ik was zelf verrast door het resultaat. Zonder dat ik het van plan was, had ik de oosterse mens laten zien op zijn puurste en mooiste momenten. Het ging niet meer om de gebruikelijke oosterse bazaars, de gesluierde vrouwen, de moskeeën, de djinns, de hamams, ook niet over Aladin en de wonderlamp, zelfs niet over de mensen die daar wonen – het ging over óns, de mens.

In onze tijd is die mens met een gigantische telescoop, de James Webb, op zoek naar het eerste licht, naar het moment dat de big bang heeft plaatsgevonden. Maar de mens is altíjd op zoek geweest naar dat eerste licht en vooral op zoek naar degenen die achter dat licht bestonden. Nu kon men in Rumi's tijd niet de ruimte in gaan, maar Rumi en de andere denkers in dit boek hebben wel een langdurige innerlijke reis gemaakt. En ik meen dat ze het eerste licht hebben gezien, dat wat James Webb probeert te vinden.

Laatst zei iemand tegen me: 'Kader, op deze leeftijd verwacht ik een blijvend werk van jou!'

Lezer! Bij dezen, dit boek blijft.

Salam,
Kader Abdolah

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 14 24-10-2022 12:32

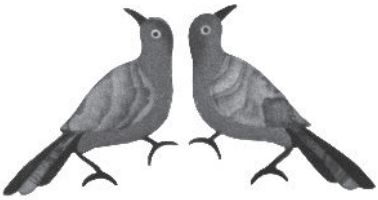

I

Een novelle over de levensloop van Rumi

1 De Mongolen

Ten westen en noordwesten van China ligt een uitgestrekt land, waar de grote Siberische rivieren stromen, maar verder bestaat het vooral uit steppen en een grote woestijn.

In deze regio woonden twee stammen naast elkaar: de Turken en de Mongolen. Ze hadden gemeenschappelijke gewoontes, maar hun taal was anders.

Door de eeuwen heen woonden ze in tenten of in de openlucht in de woestijn. Ze leefden samen met hun kamelen, schapen en paarden. Ze voedden zich met hun vlees en melk, en maakten kleren en tenten van hun wol.

Als er een droogte heerste, zagen ze er zelfs niet van af om woestijnreptielen te eten.

Op zoek naar vruchtbare velden vielen ze regelmatig China binnen, onder de leiding van de Mongolen, en roofden dan alles wat er te roven viel.

Maar de Chinezen kwamen algauw achter het geweld van de Mongolen. Ze zagen de Mongolen als een opkomend gevaar voor China, en besloten daarom om een grote muur om het land te bouwen, om de invasie van de plunderende Mongolen tegen te houden.

Sindsdien keerden de Mongolen China hun rug toe en richtten ze zich voortaan op de rijke, vruchtbare gronden van de oude Perzische koningen.

Nadat ze dit nieuwe doelwit hadden bepaald, kozen de Mongolen Dzjengis Khan als hun leider.

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 19 24-10-2022 12:32

2 Dzjengis Khan

Temüjin, de toekomstige Dzjengis Khan, werd in 1162 geboren. Jaren later, toen hij de leider van zijn stam werd, werd zijn geboorte verweven met een legende.

Volgens een Mongoolse volksoverlevering werd Hulon, de moeder van Dzjengis, bezwangerd door een lichtstraal uit de hemelboog. Door deze bewering werd de geboorte van Dzjengis vergeleken met de geboorte van Jezus; zo benadrukten de Mongolen de zuiverheid van de edele bouwsteen die het bestaan van Dzjengis was.

De legende ging als volgt.

Toen de echtgenoot van Hulon onverwachts stierf, werd de jonge vrouw behoeftig. Ze trok zich terug van haar familie, zodat niemand erachter zou komen waar ze zo naar snakte.

Op een nacht scheen er een enkele lichtstraal haar droom binnen, die een edelsteen voor de bouw van een kind in haar achterliet.

Hulon raakte zwanger door dat licht en liet zich vanaf dat moment niet meer in het openbaar zien.

Toen haar kind geboren werd, nam ze het in haar armen en ging ze naar haar clan. De wijzen zeiden: 'O, Hulon, je hebt iets gedaan wat ongepast is. Hoe kon je? Je vader was geen slechte man, en je moeder geen onkuise vrouw.'

Hulon zei: 'Hoe zou ik ooit iets kunnen doen waarmee ik mijn clan in verlegenheid zou brengen? Ik zal u precies vertellen wat er is gebeurd. Elke nacht kwam er een verschijning zachtjes mijn slaap binnen. En daarna trok hij zich zachtjes weer terug. De jongen die ik nu meegenomen heb, is ontstaan dankzij het bezoek van die verschijning die zachtjes kwam en zich zachtjes terugtrok.'

De wijzen van de clan keken elkaar aan. Uit een paar blikken sprak twijfel, uit een paar andere sprak bewondering.

De wijzen beraadden zich. Ze hadden een duidelijke rode vlek op de baby gezien, als een brandmerk, op zijn vuist. 'Hulon!' zei de stamlei-

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 20 24-10-2022 12:32

der. ‘Je zoon behoort tot onze clan. We geven hem de naam Temüjin. Neem je kind mee en ga naar je familie.’

Temüjin betekende ‘het rode ijzer’.

Temüjin groeide op onder de mensen van zijn clan en leerde op jonge leeftijd paardrijden. Hij werd de beste jager van zijn clan en schoot elke vogel uit de lucht die hij wenste.

Temüjin werd een jongeman en hij jaagde met gemak op haviken, een vaardigheid die werd geprezen door de stamleiders.

Niemand leerde hem lezen en schrijven – dat zou later veel invloed hebben op de grootschalige culturele vernietigingen die hij zou aanrichten.

Intussen had Temüjin een geheim, een nobel doel: hij wilde de leider van zijn clan worden.

De beloofde dag kwam, en Temüjin werd verkozen tot de leider van zijn clan.

De stamtovenaar wist dat Temüjin zijn blik op het oude Perzië had laten vallen. Daarom veranderde hij plechtig zijn naam van Temüjin naar Dzjengis Khan, dat ‘de veroveraar’ en tegelijkertijd ‘de koning der koningen’ betekende.

Zodra hij officieel Dzjengis genoemd werd, bracht hij alle oude wetten van zijn stam samen en voegde er een aantal nieuwe aan toe, en presenteerde hij zijn eigen Yasa.

Daarna trok hij zijn zwaard en stak het uit naar het oude Perzië.

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 21 24-10-2022 12:32

3 De Yasa

De Yasa was het fundamentele wetboek van de Mongolen, waarin zowel de rechten en plichten van de leider als die van de burgers stonden beschreven.

Er stonden zelfs een paar regels in die speciaal voor Dzjengis waren bedoeld. Zo nam hij bijvoorbeeld persoonlijk verantwoordelijkheid voor het geluk van zijn clan. En hij nam de plicht op zich om een werkend postsysteem te bedenken voor in zijn aankomende imperium.

Het Yasaboek was dun, maar heilig; het was het boek van een analfabeet.

Dzjengis had het voorbeeld van de profeet Mohammad genomen; ook hij was analfabeet, maar ook hij was met een boek gekomen. De Koran van Mohammad is na veertienhonderd jaar nog overal te vinden, maar de Yasa van Dzjengis Khan is tegenwoordig bijna nergens meer te achterhalen.

In de oude Perzische literatuur zijn nog een paar van de Yasawetten te lezen:

> Mensen van mijn clan!
> Wij bevelen u te geloven in het bestaan van één God!
> Hij is de Schepper van de aarde en de hemelen.
> Hij is almachtig.
> En Hij weet alles.
>
> Het plunderen van de vijand is verboden. Wie dat doet, krijgt de doodstraf. Maar na mijn bevel heeft u het recht om te plunderen. Een bepaald deel van de buit is wel voor de schatkist.
>
> Voor de oefening van de soldaten wordt er elke winter een grote jacht georganiseerd. Om deze reden is het voor iedereen verboden om vanaf het begin van de lente tot het einde van de herfst te jagen op herten, gazellen, antilopen, konijnen, zebra's en sommige vogels.

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 22 24-10-2022 12:32

Het is verboden om tijdens de jacht de koppen van dieren af te hakken. De jager moet de borst van het dier openen, zijn hart handmatig eruit halen en het bloed daarvan drinken.

Het eten van bloed en ingewanden van dieren, wat voorheen verboden was, is nu toegestaan.

Wie een paard of een koe steelt, krijgt de doodstraf. En zijn lichaam wordt in tweeën gesneden.

Wie een ontsnapte slaaf onderdak, een kledingstuk of een stukje brood geeft, krijgt de doodstraf.

Iemand die een weggelopen slaaf ziet en hem niet naar zijn meester brengt, krijgt de doodstraf.

Spionnen, plegers van valse getuigenissen en heksen krijgen de doodstraf.

Ambtenaren en commandanten die hun taken niet uitvoeren of de Yasa niet naleven, krijgen de doodstraf.

De koning van de vijand moet eerst knielen voor de Mongolen, voordat hij een vredesakkoord sluit. Een Mongoolse krijgsheer die deze wet niet nakomt, krijgt de doodstraf.

Mongolen! Ik, Dzjengis, zal jullie redden van deze droge steppen!
Ik beloof jullie groene weilanden.
Ik beloof jullie vruchtbare gronden die goed zijn voor de berggeiten en voor de jagers.
Ik beloof jullie gerieflijke plekken voor jullie oude vaders en moeders.
Ik beloof jullie goud, goud en honing.

De grootste vreugde voor Dzjengis is het volgende:
De vijanden verslaan.
Hun eigendom laten plunderen.
En zien hoe hun familieleden huilen.

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 23 24-10-2022 12:32

De grootste vreugde voor Dzjengis is om de dochters en de vrouwen van de koningen in de dienst van de Mongolen te krijgen.
En zien hoe de Mongoolse soldaten op de paarden van de vijand galopperen.

De hemelen kennen één God, de aarde kent ook één God.
Ik, Dzjengis, ben de God op de aarde.
En ik zal alles bewerkstelligen om wat ik aan mijn door God verkozen clan beloofd heb, na te komen. En dat wat ik beloofd heb, is Perzië.

Wat je zoekt, zoekt jou_137x213_HR.indd 24 24-10-2022 12:32